

להתמקד בטוב

דרש רבא מאי דכתיב "לכה דודי נצא השדה, נלינה בכפרים נשכימה לחרמים, נראה אם פרוחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים, שם אתן את דודי לך" - "לכה דודי נצא השדה" אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר, 'נצא השדה' בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק. [כ"א:]

צריך להבין מהי הטענה של כנסת ישראל - הרי שני המצבים קיימים במציאות, וה' יודע כל מעשי בני אדם - מכיר ויודע שיש גם יושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ו שבועת שקר, ויש גם תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק, מה יש 'להראות' לו כביכול?

מסביר הגאון רבי שמואל יעקב בורשטיין זצוק"ל שכמו שאצלנו קיים מושג שההתייחסות לדבר נקבעת לפי המבט עליו - אם מתמקדים בזווית החיובית של הנושא, או ההיפך. כך כלל ישראל מבקשים מהקב"ה שכביכול יתמקד בטוב -

בתלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק. על זה הדרך מובן גם דברי הגמרא [סנהדרין צג.] 'ביקש הקב"ה להפוך את העולם כולו לדם, כיון שנסתכל בחנניה מישאל ועזריה נתקררה דעתו' במקום למקד את המבט ברשעים ובמעשיהם - ה' ממקד את המבט בצדיקים ובצדקתם, וכך מתעוררים רחמיו - ונתקררה דעתו שלא להפוך את העולם.

וזה השורש של דברי הגמרא [בבא בתרא קטז.] דרש ר' פנחס בר חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר 'חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה'. הרעיון הוא שכאשר תלמיד חכם נכנס לתמונה, ומבקש מה', מיד מתמלא ה' רחמים, ולא יעיר כל חמתו, מחמת אהבתו לת"ח! וכך גם ביקשה כנסת ישראל מהקב"ה - שבמרכז התמונה ימקם את התלמידי חכמים שעוסקים בתורה מתוך הדחק, שהם מעוררים את חמלת הבורא על עולמו, בזכות זו ירחם עליו, וניוושע.

לא לחקות הנהגה - כשלא יודעים מה הרקע

ההיא אבוורנקא דהוה ליה לריש גלותא בבוסתניה וכו' אזל רבא שלפינהו, אזל רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע נקטינהו מבתריה וכו'. [כ"ה:]

הגאון רבי יצחק פנחס גולדווסר שליט"א מעורר שצריך לדעת שאין לנו מושג בגדלותם של רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע תלמידי רבא, ועוד שגם חסר לנו את הרקע להתנהגותם. ולכן אל לנו ללמוד מהם שצריכים התלמידים לחזק את ידי רבם

ולשרש את מעשי הרב שרבים חולק עליו. חשוב לדעת שהרבה מן החורבנות של המחלוקות - נולדו מן הנאמנות המופרזת של תלמידים לרבם, כאילו החולק על רבם כחולק על השכינה - וביותר כשהם "זכין" לו שלא בפניו, מאומדן דעת של תלמידים שלא שימשו כל צרכם. התלמידים הגדולים הללו ידעו מה הם עושים, אבל אנו איננו יודעים מה הם ידעו כשעשו מה שעשו, ולכן לא תוכל התנהגותם זאת לשמש לנו כבנין-אב.

ההתפתחות הטכנולוגית בנויה על תגליות מדורות קודמים

אמר עולא אמר רבי אליעזר בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ועשה לה אזנים. [כ"א:]

לכאורה צריך להבין איך ניתן לומר על התורה הקדושה - שכאילו היא רק כלי - ומה בכלל הדימוי בין התורה ל'כלי' [כפיפה]?

הגאון רבי ירוחם הלוי ממ"ר זצוק"ל שהתואר 'כלי' אינו חסרון אלא אדרבא הוא מעלה נכבדה!

שהרי כל העולם כולו הוא מבוסס על כלים מכלים שונים, שכולם מהווים יחדיו שרשרת יצור ענפה ומורכבת, שמטרתה הסופית היא ריבוי 'כבוד שמים' בעולם! כך שבאמת כל הנמצא בעולם כולל התורה הם כלים לתקן עולם במלכות שמים.

אם ננסה להמחיש את זאת - נתבונן על ההתפתחות הטכנולוגית המופלאה בשנים האחרונות [כך נכתב עוד בחייו של הגר"י...]. כאשר התעשייה משתכללת חדשים לבקרים ללא הרף.

ממבט ראשון נראה שהיום העולם יותר מתוחכם - יש בני האדם יותר משכילים ונבונים - שמצליחים ליצור פיתוחים חדשניים שבעבר אפילו לא היה ניתן לדמיין!

אבל האמת היא שכל החידושים הללו מסתמכים על תגליות שנחשפו בדור שלפניהם - ובדור הקודם הסתמכו על הדור שלפניו, ויתכן שהם חכמים יותר - שהגיעו להמצאות הללו האמצעים הדלים יחסית - שהיו בידיהם.

[נחשוב לעצמינו - וכי היה ניתן לפתח תוכנה לולי המצאת המחשב? והאם היה שייד לבנות מכשיר אלקטרוני ללא זרם חשמלי?]

בלי היכלים ויסוד שהניחו בדורות הקודמים - לא היה שייד להתקדם כלל - כי על הכלים הללו אנו מתבססים, לכן התואר 'כלי' מבטא יסוד חשוב והכרחי!

לכן גם על התורה עצמה נאמר שהיא 'כלי' בגמרא [קידושין מ:]: 'יענו כולם ואמרו תלמוד גדול - שהתלמוד מביא לידי

ללמוד את מדרשי חז"ל צריך רבי'

"שחורות כעורב" במי אתה מוצאן? וכו' רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב. [כ"ב.]

מספר הגאון רבי יחיאל יעקב ווינברג זצוק"ל [בעל השרידי אש] בליטא היה צדיק מופלג שקראו לו רבי שלום פרוש, שהתנתק מכל הבלי' העולם הזה, עד כדי כך שנטש את ביתו, וברח לוורשה.

בוורשה הסתגר בעלית גג בלי חלונות, ולמד בהתמדה נוראה, את מזונותיו סיפקו נשים צדקניות שהניחו מאחורי הדלת כיכר לחם וקנקן מים לשבוע, אפילו כשאשתו באה לוורשה וניסתה לדבר עמו - סירב לראותה! לקראת חג הפסח בחבורת המצות המהודרת של הגאון רבי איצלה בלאזר זצוק"ל בחרו ללישת העיסה את אשת הפרוש.

היא ניצלה את המעמד וניגשה אל הגר"ב ותינתה את יגונה הגדול על היותה אלמנה צרורה בחיי בעלה...

הגר"ב שמע את דבריה, זלגו עיניו דמעות על עגינותה - ואמר כנראה שהוא למד כפשוטו את דברי הגמרא בעירובין שהתורה נמצאת רק במי שהוא 'אכזרי' על בניו ועל בני ביתו כעורב'.

והפטיר - גם כדי ללמוד את מדרשי חז"ל צריך רבי', אני גם בהתחלה חשבת'י כך, אך היה לי רב שהעמיד אותי על מקומי...

הציעה האישה אולי תכתוב לו מכתב ברור לבעלי שיחזור בו וישבו לביתו, התפלא הגר"ב - אני היה לי רב, אבל אם אין לו רב מה יועיל שאכתוב לו את דעתי, ומדוע שיקבל אותה?

מעשה! כך גם מרגלא בפומיה דרבא - תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים [ברכות י"ז].
שלמה המע"ה כאשר 'תיקן עירובין וידיים, וגזר על השניות לעריות' - הוא בעצם פיתח והנגיש את הכלי הנפלא הזה - ועזר לנו

להתקרב יותר אל המטרה שלשמה הוא נועד!
כי כל הבריאה נועדה לתכלית העיקרית של והיה ה' למלך על כל הארץ, כל מה שמשמש את המטרה הזו - מתקדש ומתעלה!

בהמחשה חלקית - צריך כמה חלקים

אמר רב המנונא מאי דכתיב "וידבר שלשת אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואלף"? מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים. [כ"א:]

לדוגמא כאשר מדברים על 'גדלות רוחנית' בהשוואה לגדלות גשמית, כ"א מבין שההבדל ביניהם עצום בכל קנה מידה, ואין כמעט מקום להשוותם - לא בעצם ההגדרה ולא ביחס והערכה שלנו אליהם.

צריך להבין מה הצורך בכ"כ הרבה משלים - וכי היה מדובר ח"ו בתעשייה של מעשיות וסיפורים שמצאו עילה וקישור תורני כלשהו - תחת הכותרת של 'משל' - כדי לשווק אותם?

אבל כיוון שבשניהם משתמשים בלשון דומה של 'גדלות' - ניתן לשמוע את זה כסוג של המחשה - וכשמשתמשים בהמחשה חלקית - צריך כמה חלקים כדי להשלים את התמונה...

אומר הגאון **רבי אליהו מאיר בלאך** זצוק"ל שדברים שהם גבוהים יותר מידי מהמושגים שלנו - בני אנוש קצרי דעה - צריך להמחיש אותם עם המחשות מהמושגים שהם ברי הבנה לדלי שכל כמותו.

כשיש מושגים גבוהים מידי עבורנו - לפעמים צריך כמה וכמה המחשות ומשלים, כי לא ניתן להסביר אותם שמושגים נמוכים מידי - ולכן מתחילים בדימויים קרובים וגבוהים יותר - ואח"כ מפרטים ויורדים למושגים נמוכים יותר.

גם כשהמחשה אינה זהה למקור בכלל - משתמשים בפרט המקביל להמחשה בלבד.

כאשר שלמה המע"ה רצה להמחיש דבר מהתורה - מרוב העומק והרוממות של הדברים היו נדרשים לו שלשת אלפים משלים - שאחד משלים את השני, כדי להבהיר ולהמחיש את דבריו.

השגרה היא הזמן להיערך לאירועים בלתי צפויים

תנו רבנן מעשה בר"ע שהיה חבוש בבית האסורין וכו', אמרו לא טעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו, כששמעו חכמים בדבר אמרו - מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה! ומה בבית האסורין כך שלא בבית האסורין על אחת כמה וכמה! [כב.]

אדם בתנאים סביבתיים לא צפויים.. עם ניסיונות מגוונים - שבכלל לא ברור כמה הוא מסוגל לעמוד בהם...

השאלה היא מה באה הגמרא ללמדנו בק"ו - 'מה בזקנותו כך בילדותו על אחת כמה וכמה' - יותר מהסיפור הנורא עצמו?

האם ניתן להשוות תפילות בזמנים רגילים במקום הקבוע - לחיפזון של תפילה טרום נסיעה דחופה או נופש?

הגאון **רבי יוסף יוזול הורביץ** זצוק"ל [הסבא מנובהרדוק] אומר שיש כאן מסר חשוב מאוד - את היסודות לעמידה איתנה בזמן ניסיונות שואבים בזמני השלווה!

איך באמת ניתן לצלוח בהצלחה זמני עומס בלתי רגילים - שמירה על ההתמדה בעבודה הרוחנית?

אדם שישאל את עצמו האם אני עלול להיכשל באיסורים חמורים? ברגע הראשון - ודאי שיענה תשובה שלילית - אין סיכוי!

הסוד הוא בניית חוסן פנימי יציב בזמני שגרה - ע"י לימוד מוסר והתפעלות מכל מצווה.

אבל המציאות היא שהיציאה מהשגרה עלולה להפגיע - ולעמיד

זה המסר שלמדו מר' עקיבא - 'מה בזקנותו כך' - אם רואים גדלות מופלגת כזו בזקנותו, ודאי שהיסודות והשורשים נטעו עמוק כבר בילדותו, מחוץ לבית האסורים.

העולם הזה הוא פרוזדור מפואר ביותר!

ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כניכול כאדם שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו.

העולם הבא - שהוא מעולה ממנו הרבה יותר לעין ערוך. כמו שמצינו שדימו את העולם הזה לפרוזדור בפני הטרקלין - כשמדובר בארמונות המלכים הרי שגם הפרוזדור מתאפיין בהוד והדר מרשימים..

צריך להבין הרי ה' חותמו אמת, ואיך יתכן שכביכול הוא מתפטר מהרשעים במטבעות מזויפות? - לפרוע את שכרם בתשלום מועט בעולם הזה, במקום לשלם את השכר העצום בעולם הגמול!

עד שלא נכנסים לטרקלין, ניתן לדמיין שחווינו את פסגת פאר, רק כשמתקדמים הלאה, ונכנסים פנימה בהיכל המלך - נחשפים לרמות גבוהות של יקר ותפארת נוספים.

אומר הגאון **רבי יחזקאל סרנא** זצוק"ל שבמדרש [קהלת א'] מבואר שבעיקרון עצם זריחת השמש - היתה אמורה להיות תגמול מלא תמורת כל מעשיהם הטובים של כל הצדיקים!

כך גם הרשעים שמקבלים את שכרם כאן בזה העולם - הם באמת קיבלו שכר הוגן, אלא שלצדיקים ה' ממתיק עם שכרם כדי לתגמל אותם בשכר גבוה יותר ממה שמגיע להם!

מה שנאמר על העולם הזה 'הבל הבלים' - הוא רק יחסית אל

'בל תלין' בשכר המצוות

דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב "אשר אנכי מצוך היום לעשותם"? היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם למחר לקבל שכרם. [כ"ב.]

מפי הגבורה שמענום. ואם כן על תרי"א מצוות נחשב שהקב"ה שכר אותנו על ידי שליח, ואין בהם 'בל תלין', אבל על השתים של האמונה, יש חיוב של 'בל תלין' ומגיע שכר בעולם הזה, ולכן אמרו אין ישראל ניזונין אלא בזכות אמונה.

הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א מביא שהגאון **רבי העשיל מקראקא** זצוק"ל הקשה [בספרו חנוכת התורה - יתרו] הרי כתוב שהקב"ה מקיים את כל התורה, מדוע הוא לא משלם מיד מדין 'ביומו תתן שכרו'?

ובעיון יעקב תירץ, ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, ולכן התשלום הוא לאחר כל הפעולה בעולם הבא.

ומתוך שהיות והקב"ה שכר אותנו על ידי שליח - משה רבינו ע"ה - השוכר פועלים ע"י שליח לא חל עליו חיוב של ביומו תתן שכרו. ועפ"י מסביר את דברי המדרש (שמו"ר פכ"ג ס"יה) 'אין ישראל ניזונין אלא בזכות אמונה', ולמה רק בזכות האמונה ולא בזכות מצוות אחרות?

הביאור הוא שאת מצוות האמונה נצטוונו בשני הדיברות הראשונות ששמענו בעצמינו מפי הגבורה, כמבואר בגמרא [מכות כג.] 'תורה צוה לנו משה', תורה בגימטריה תרי"א, שמשא ציוה לנו מצוות כמנין 'תורה', אבל שתי המצוות, של אנכי ולא יהיה לך

ניתן להשתתף בהוצאת העלון בדורים פלוס
באמצעות 'נוה אריה' - פנינים מאירים

לתגובות הערות והארות וכן לקבלת הגיליון במייל
ניתן לפנות: peninim88@gmail.com
הפנינים מלוקטים ונערכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים